

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1938 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233) om behandling av alkoholister (alkoholistlag), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 12 mars 1938 dagteknad proposition, nr 207, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

**angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 (nr 233)
om behandling av alkoholister (alkoholistlag).**

Häri genom förordnas, att rubrikerna till 2, 3 och 4 kap. samt 1—17, 20, 28, 29, 43, 47, 48, 51—53, 55, 60 och 62 §§ lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag), 10, 11, 29, 51 och 52 §§ sådana dessa lagrum skola lyda enligt lag den 9 april 1937 (nr 128), skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Är någon — — — ordentligt liv.

Lag samma vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri eller för ett kringflackande liv.

2 KAP.

Om nykterhetsnämnder.

2 §.

I varje kommun skall finnas en kommunal nykterhetsnämnd och i varje län en länsnykterhetsnämnd.

Nykterhetsnämnderna skola stå under tillsyn av socialstyrelsen.

3 §.

Kommunal nykterhetsnämnd och länsnykterhetsnämnd hava till uppgift, var inom sitt verksamhetsområde, att övervaka nykterhetstillståndet samt

att i enlighet med vad i denna lag sägs eller eljest finnes stadgat vidtaga för dess höjande erforderliga åtgärder.

Det åligger nykterhetsnämnd därvid särskilt

att söka förebygga och motverka onykterhet och dryckenskap genom upplysningar, råd och anvisningar till systembolag och andra försäljare av alkoholhaltiga drycker eller ersättningsmedel därför samt genom åtgärder mot olaglig försäljning av sådana drycker eller ersättningsmedel;

att verka för nykterhetsfrämjande åtgärder genom framställningar och yttranden till vederbörande myndigheter; samt

att tillhandagå enskilda personer med de råd och upplysningar, som äga samband med nämndens uppgifter.

Länsnykterhetsnämnd åligger därjämte att hålla sig noggrant underrättad om de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet, att öva tillsyn över att dessa fullgöra dem tillkommande uppgifter samt att lämna dem vägledning och bistånd.

Nykterhetsnämnd har att ställa sig till efterrättelse de råd och anvisningar angående verksamheten, som socialstyrelsen meddelar. Kommunal nykterhetsnämnd har därjämte att följa dylika råd och anvisningar, som meddelas av länsnykterhetsnämnden.

Årlig berättelse över nykterhetstillståndet inom nykterhetsnämnds område samt angående nämndens verksamhet skall avgivas

av kommunal nykterhetsnämnd till länsnykterhetsnämnden ävensom i stad till stadsfullmäktige och på landet till kommunalfullmäktige eller kommunalstämma samt

av länsnykterhetsnämnd till länsstyrelsen och socialstyrelsen.

Angående nykterhetsnämnds åligganden i övrigt är särskilt stadgat.

4 §.

Kommun må besluta, att särskild nykterhetsnämnd skall tillsättas. Är ej särskild sådan nämnd tillsatt, skall nykterhetsnämnden utgöras av kommunens fattigvårdsstyrelse.

Konungen äger på framställning av länsnykterhetsnämnden föreskriva, att kommun skall tillsätta särskild nykterhetsnämnd.

Ledamöter i särskild kommunal nykterhetsnämnd utses av kommunen till det antal, som med hänsyn till folkmängden och andra förhållanden erfordras, dock å landet minst tre och i stad minst fem. Av ledamöterna skall minst en vara kvinna, och bör läkare, om sådan är bosatt inom kommunen, vara ledamot av nämnden.

Suppleanter för — — — vara kvinna.

Beträffande valbarhet — — — motsvarande tillämpning.

I fråga — — — stadsfullmäktige meddelar.

5 §.

I kommunal nykterhetsnämnd, vare sig denna är särskilt tillsatt eller utgöres av fattigvårdsstyrelsen, skall länsnykterhetsnämnden utse ett ombud.

Till ombud må utses en av de av kommunen valda ledamöterna eller annan lämplig person. Länsnykterhetsnämndens ombud äger i sådan egenskap deltaga i den kommunala nykterhetsnämndens överläggningar men ej i besluten.

I kommun, där nykterhetsnämnden utgöres av fattigvårdsstyrelsen, skall kommunen utse en av styrelsens ledamöter att för den tid han är vald till ledamot bereda och vara föredragande i de ärenden, som ankomma på nykterhetsnämnds prövning. Länsnykterhetsnämndens ombud må utses till sådan föredragande, ändå att han icke är av kommunen vald ledamot.

6 §.

Då ledamöter i särskild kommunal nykterhetsnämnd eller fattigvårdsstyrelse, som utgör nykterhetsnämnd, blivit utsedda, skall uppgift å de utseddans namn och adress ofördröjligen insändas till länsnykterhetsnämnden.

Då ordförande, föredragande eller länsnykterhetsnämndens ombud utsetts, skall uppgift å den utseddans namn och adress ofördröjligen insändas till länsstyrelsen, som låter meddela underrättelse därom i länskungörelserna.

7 §.

Konungen äger för viss kommun förordna, att befattningen med ärenden, som kommunal nykterhetsnämnd har att handlägga, må i den utsträckning Konungen bestämmer tillkomma ett inom nämnden valt arbetsutskott.

Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

8 §.

I den mån det finnes erforderligt, må kommunal nykterhetsnämnd till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor.

Finnes ersättning — — — bestämma därom.

9 §.

Länsnykterhetsnämnden skall hava följande sammansättning:

en ledamot, vilken tillika är ordförande, utsedd av socialstyrelsen,

en ledamot, som skall vara läkare, utsedd av socialstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen,

en ledamot, utsedd av länsstyrelsen, samt

två ledamöter, utsedda av landstinget; dock skall i län, som omfattar två landsting, vardera landstinget utse en ledamot samt i län, som omfattar en stad, vilken icke deltagar i landsting, landstinget utse en ledamot och stadsfullmäktige i den staden en ledamot.

I län, som omfattar två städer, vilka ej deltaga i landsting, skola, utöver de av socialstyrelsen och länsstyrelsen utsedda ledamöterna, utses tre ledamöter, av vilka landstinget utser en och vardera staden en ledamot.

För varje ledamot utses på enahanda sätt en suppleant.

Ledamöter och suppleanter utses bland inom länet bosatta svenska män och kvinnor, som fyllt tjugufem år. Beträffande obehörighet och rätt att

avsäga sig uppdraget äger vad i 12 § 1 mom. i lagen om fattigvården finnes stadgat rörande fattigvårdsstyrelse motsvarande tillämpning.

Ledamöter och suppleanter utses för två kalenderår. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ersättare för den tid, som återstått för den avgångne.

Närmare bestämmelser angående länsnykterhetsnämndernas verksamhet meddelas av Konungen.

Angående bestridandet av kostnaderna för länsnykterhetsnämndernas verksamhet är särskilt stadgat.

3 KAP.

Om hjälpåtgärder.

10 §.

Polis- och åklagarmyndighet åligger att, när den erhållit kännedom om förhållande, som bör föranleda den kommunala nykterhetsnämndens ingripande, ofördröjligen göra anmälan därom hos nämnden. Enahanda anmälningsplikt åligger läkare beträffande dylikt förhållande, varom han i sin verksamhet erhållit kännedom.

Om skyldighet — — — särskilt stadgat.

11 §.

Har den kommunala nykterhetsnämnden genom anmälan eller eljest fått grundad anledning antaga, att någon, som vistas inom kommunen eller där äger hemortsrätt, är hemfallen åt alkoholmissbruk såsom i 1 § sägs, skall nämnden skyndsamt föranstalta om undersökning samt söka inhämta noggrann kännedom om hans levnadsförhållanden och andra på fallets bedömande inverkan omständigheter.

Där åklagare gjort anmälan, som avses i 10 § andra stycket, åligger det den kommunala nykterhetsnämnden att skyndsamt och senast inom två månader efter det anmälan inkommit lämna åklagaren meddelande om de åtgärder, som vidtagits i anledning av anmälan.

12 §.

Där så erfordras, må den kommunala nykterhetsnämnden kalla den, som är föremål för undersökning, att personligen inställa sig inför nämnden eller särskilt utsett ombud eller av nämnden anvisad läkare. Är han bevisligen kallad minst fyra dagar förut, men utebliver han utan laga förfall, äger nämnden fälla honom att böta tio kronor och genom vite, högst trettio kronor, tillhålla honom att inställa sig. Kommer han ändock ej å förelagd tid, äger nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten för hans hämtande samt, därest han ej varder samma dag efter hämtning inställd, fälla honom till vitet.

Då eljest — — — hans hämtande.

Ordförande i — — — ovan sägs.

13 §.

Framgår av kommunal nykterhetsnämnds undersökning, att den, om vilken är fråga, är hemfallen åt alkoholmissbruk såsom i 1 § sägs, skall nämnden; där ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga för hans rättelse lämpade hjälpåtgärder.

Nämnden bör — — — lämplig anstalt.

Då omständigheterna — — — två år.

14 §.

1 mom. Finner länsnykterhetsnämnden, att fall, som i detta kapitel avses, av kommunal nykterhetsnämnd ej handlagts på nöjaktigt sätt, skall länsnykterhetsnämnden genom råd och anvisningar söka åvägabrinda rättelse. Vinnes ej rättelse härigenom, äger länsnykterhetsnämnden vidtaga de åtgärder i ärendet, som eljest skolat tillkomma den kommunala nämnden, Har sådan åtgärd vidtagits av länsnykterhetsnämnden, må den kommunala nämnden ej taga befattning med ärendet i vidare mån än länsnykterhetsnämnden föreskriver.

Då länsnykterhetsnämnden vidtager åtgärd, varom i första stycket sägs, äger länsnykterhetsnämnden samma befogenheter, som tillkomma kommunal nykterhetsnämnd.

2 mom. Brukar någon, som vistas inom länet, alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller annan, äger länsnykterhetsnämnden förordna, att under viss tid, högst ett år i sänder, rusdrycker icke må till honom utminuterat. Enahanda befogenhet tillkommer kommunal nyktersnämnd i fråga om sådan person, vilken vistas inom kommunen.

15 §.

Då undersökning eller annan åtgärd på nykterhetsnämnds föranstaltande vidtages, bör noga tillses, att den, som åtgärden avser, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Vad hos nykterhetsnämnd förekommit rörande personer, som äro föremål för nämndens behandling, må ej yppas för obehöriga.

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga.

4 KAP.

Om tvångsintagande å alkoholistanstalt.

16 §.

1 mom. Har någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, såsom i 1 § sägs, icke genom hjälpåtgärd kunnat återföras till ett nyktert och ordentligt liv eller saknas eljest uppenbarligen utsikt att utan tvång återföra honom därtill, äger den kommunala nykterhetsnämnden hos länsstyrelsen ansöka om förordnande, att han må intagas å allmän alkoholistanstalt.

2 mom. Underlåter den kommunala nykterhetsnämnden att i fall, som i 1 mom. avses, till länsstyrelsen avgiva ansökning, må sådan göras av länsnykterhetsnämnden.

17 §.

Är någon hemfallen åt alkoholmissbruk, och finnes han i följd därav vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller för han ett kringfläckande liv, äger den kommunala nykterhetsnämnden, ändå att fall, som avses i 16 §, ej är för handen, så ock polismyndigheten i orten hos länsstyrelsen ansöka om förordnande, att han må intagas å allmän alkoholistanstalt. Återkallelse av ansökningen utgör ej hinder för länsstyrelsen att fortsätta med ärendets handläggning.

Är faran för säkerhet eller liv så överhängande, att åtgärd, som ankommer på länsstyrelsen, ej utan våda kan avvaktas, eller föreligger anledning befara, att den, om vilken är fråga, kommer att avvika från orten, innan länsstyrelsen vidtagit åtgärd i anledning av sådan ansökning, varom i första stycket förmäles, har polismyndigheten att ofördröjligen på lämpligt sätt tillsvidare omhändertaga honom.

Varder någon sålunda omhändertagen, innan ansökning gjorts om förordnande, att han må intagas å allmän alkoholistanstalt, skall polismyndigheten utan uppskov göra sådan ansökning.

Vad i 16 § 2 mom. föreskrives för där avsedda fall äger motsvarande tillämpning för de fall, varom i denna paragraf är fråga.

20 §.

Förekommer anledning, att den, som ansökningen avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller för han ett kringfläckande liv, må länsstyrelsen, när skäl därtill äro, även innan han blivit hörd i ärendet föranstalta om att han i avbidan på slutligt beslut tillsvidare intages å allmän alkoholistanstalt eller, om plats å dylik anstalt ej omedelbart kan beredas, omhändertages och vårdas på annat lämpligt sätt.

28 §.

Sökanden i — — — är stadgat.

Varder beslutet ej omedelbart verkställt, äger nykterhetsnämnd, som gjort ansökning i ärendet, ställa den, som beslutet avser, under övervakning på sätt i 61 § sägs. Övervakningen må fortgå under högst ett år från beslutet därom.

Underlåter kommunal nykterhetsnämnd att föranstalta om verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt, må länsnykterhetsnämnden föranstalta därom.

29 §.

Har beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller att han fört ett kringfläckande liv, eller har beslutet meddelats jämlikt 25 §, har länsstyrelsen att föranstalta om verkställighet av beslutet.

Lag samma — — — andra stycket.

Finner länsstyrelsen — — — tre månader.

Föreligga i — — — anståndet förverkat.

Vad i — — — två år.

43 §.

Där det ej på grund av särskilda omständigheter finnes obehövt, skall anstaltens styrelse ställa den permitterade under övervakning på sätt i 61 § sägs eller uppdraga åt kommunal nykterhetsnämnd att därom besörja. Övervakningen må fortgå under permissionstiden.

Vare sig — — — hans rättelse.

Där så — — — meddelade föreskrifter.

Anstaltens styrelse — — — paragraf avses.

47 §.

Vid utskrivning skall anstaltens styrelse, där det ej på grund av särskilda omständigheter finnes obehövt, ställa den utskrivne under övervakning på sätt i 61 § sägs eller uppdraga åt kommunal nykterhetsnämnd att därom besörja. Övervakningen må fortgå under högst ett år från beslutet därom.

Vare sig — — — hans rättelse.

Där så — — — meddelade föreskrifter.

48 §.

Undandrager sig den utskrivne övervakning eller bryter han eljest mot meddelade föreskrifter, må kommunal nykterhetsnämnd, där han ej genom hjälpåtgärd kunnat återföras till ett nyktert och ordentligt liv eller sådan åtgärd prövas vara gagnlös, hos länsstyrelsen ansöka om förordnande, att han må ånyo intagas å allmän alkoholistanstalt. Har han visat sig farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller för han ett kringflackande liv, må jämväl polismyndigheten i orten ansöka om sådant förordnande; och skall i sådant fall vad i 17 § andra och tredje styckena stadgas äga tillämpning.

I ansökningen — — — efter utskrivningen.

Vad i 16 § 2 mom. föreskrives för där avsedda fall äger motsvarande tillämpning för de fall, varom i denna paragraf är fråga.

Länsstyrelsen har — — — denna lag.

51 §.

Kostnad för omhändertagande eller vård, som omförmäles i 17 § andra stycket, 20 §, 25 § andra punkten och 29 § tredje stycket, skall statsverket vidkännas.

52 §.

Kostnad för vård, som meddelats den, vilken på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, skall bestridas av statsverket i följande fall, nämligen

1. där beslutet grundats därpå, att den intagne är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller att han fört ett kringflackande liv;

2. där beslutet meddelats jämlikt 25 §;
3. där beslutet meddelats på grund av anmälan, som avses i 10 § andra stycket;
4. där någon jämlikt 37 § kvarhålles.

53 §.

I andra fall än de i 51 och 52 §§ nämnda är den, som ansökt om intagande å allmän alkoholistanstalt, skyldig att gentemot den anstalt, där vård lämnats, svara för vårdkostnad, vilken icke bestrides av eljest tillgängliga medel; dock att, om länsnykterhetsnämnd gjort sådan ansökning, ansvarigheten för vårdkostnaden åvilar den kommunala nykterhetsnämnd, i vars ställe länsnykterhetsnämnden vidtagit åtgärden.

55 §.

Den, som av nykterhetsnämnd fällts till böter eller vite, må hos länsstyrelsen anföra besvär över beslutet inom trettio dagar från den dag, då han erhöll del därav. Över beslut av nykterhetsnämnd jämlikt 14 § 2 mom. må besvär anföras hos länsstyrelsen inom tid, som nyss nämnts. Över annat av nykterhetsnämnd enligt denna lag meddelat beslut må klagan ej föras.

60 §.

Myndigheter, som handlägga ärenden enligt denna lag, böra, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta med nykterhetsnämnder, fattigvårdsstyrelser, barnavårdsnämnder och andra myndigheter, med alkoholistanstalter, med organisationer, vilka utöva social hjälpverksamhet, samt med systembolag.

62 §.

Finner nykterhetsnämnd, att någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk såsom i 1 § sägs, bör förklaras omyndig eller att förmyndare i hans ställe eller jämte honom bör förordnas för hans myndling, har nämnden att göra anmälan härom hos överförmyndaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939, från och med vilken dag förordningen den 18 juni 1937 (nr 438) med vissa föreskrifter i avseende å nykterhetsnämnd upphäves. Redan före den 1 januari 1939 skola dock ledamöter och suppleanter i länsnykterhetsnämnderna utses för åren 1939 och 1940.

Därest lagen den 9 april 1937 (nr 128) angående ändring i vissa delar av alkoholistlagen vid förstnämnda tidpunkt ännu icke trätt i kraft, skola, intill dess så sker, 10, 11, 29, 51 och 52 §§ alkoholistlagen hava följande lydelse.

10 §.

Polis- och åklagarmyndighet åligger att, när den erhållit kännedom om förhållande, som bör föranleda den kommunala nykterhetsnämndens in-

gripande, ofördröjligen göra anmälan därom hos nämnden. Enahanda anmälningsplikt åligger läkare beträffande dylikt förhållande, varom han i sin verksamhet erhållit kännedom.

11 §.

Har den kommunala nykterhetsnämnden genom anmälan eller eljest fått grundad anledning antaga, att någon, som vistas inom kommunen eller där äger hemortsrätt, är hemfallen åt alkoholmissbruk såsom i 1 § sägs, skall nämnden skyndsamt föranstalta om undersökning samt söka inhämta noggrann kännedom om hans levnadsförhållanden och andra på fallets bedömande inverkan omständigheter.

29 §.

Har beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller att han fört ett kringflackande liv, eller har beslutet meddelats jämlikt 25 §, har länsstyrelsen att föranstalta om verkställighet av beslutet.

Finner länsstyrelsen, att den, som beslutet avser, genast bör intagas å allmän alkoholistanstalt, men kan plats ej omedelbart beredas, äger länsstyrelsen, när skäl därtill äro, draga försorg om hans omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt; dock må sådan vård ej fortgå under längre tid än tre månader.

Föreligga särskilda skäl till antagande, att den, som beslutet avser, skall låta sig rätta utan intagande å allmän alkoholistanstalt, må länsstyrelsen medgiva villkorligt anstånd med beslutets verkställande, och äger länsstyrelsen därvid ställa honom under övervakning på sätt i 61 § sägs. Övervakningen må fortgå under högst ett år från beslutet därom. När omständigheterna därtill föranleda, skall länsstyrelsen förklara anståndet förverkat.

51 §.

Kostnad för omhändertagande eller vård, som omförmäles i 17 § andra stycket, 20 §, 25 § andra punkten och 29 § andra stycket, skall statsverket vidkännas.

52 §.

Kostnad för vård, som meddelats den, vilken på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, skall bestridas av statsverket i följande fall, nämligen

1. där beslutet grundats därpå, att den intagne är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller att han fört ett kringflackande liv;
  2. där beslutet meddelats jämlikt 25 §;
  3. där någon jämlikt 37 § kvarhållles.
-

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehått fem i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen från första kammaren nr 298 av herr *Wistrand m. fl.* samt från andra kammaren nr 398 av herr *Eriksson* i Frägsta *m. fl.*, nr 434 av herrarna *Karlsson* i Munkedal och *Persson* i Vinberg, nr 435 av herr *Hellberg* och nr 436 av herr *Fredberg m. fl.*

I motionen I: 298 har hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

I motionen II: 398 har yrkats, att riksdagen måtte vidtaga sådana ändringar i propositionen, att stadgandena om länsnykterhetsnämnd komma att utgå.

Även i motionen II: 435 har hemställts, att propositionen måtte avslås i vad den avser upprättande av länsnykterhetsnämnder.

Motionen II: 434 utmynnar i en hemställan, »att riksdagen måtte besluta att sådana valbarhetsvillkor stadgas att endast personer med kompetens och fallenhet för nykterhetsvård böra ifrågakomma vid val av ledamöter för den kommunala nykterhetsvården».

I motionen II: 436 hemställs, att riksdagen må besluta sådant tillägg i Kungl. Maj:ts förslag om länsnykterhetsnämnders sammansättning, att i fråga om de av landstingen valda ledamöterna dessa böra väljas bland personer, som genom ledamotskap i kommunal nykterhetsnämnd vunnit erfarenhet i dessas arbete.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas nedan, hänvisa till propositionen. I fråga om motionernas närmare innehåll hänvisas till motionerna.

Inledning.

Gällande lag om behandling av alkoholister utfärdades den 12 juni 1931 och trädde i kraft den 1 juli 1932.

Rusdryckslagstiftningsrevisionen, som tillsattes år 1928 med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående revision av gällande lagstiftning rörande försäljning av rusdrycker, avgav den 23 oktober 1934 betänkande med förslag till spritdrycksförordning m. m. (statens offentliga utredningar 1934: 39). Förutom huvudförslaget — förslag till förordning angående försäljning av spritdrycker och vin (spritdrycksförordning) — innehöll betänkandet bland annat förslag till lag om nykterhetsvård.

Sistnämnda lagförslag innefattade ändringar i förhållande till alkoholislagen i huvudsakligen två avseenden, nämligen i fråga om inrättande av länsnykterhetsnämnder och utsträckning av möjligheterna att ingripa mot alkoholmissbrukare.

Genom *proposition* (nr 35) framlades vid 1937 års riksdag *förslag angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff jämte därmed sammanhängande förslag till ändring i vissa delar av alkoholislagen*. För ernående av, bland annat, ett mera regelmässigt och

effektivt ingripande mot personer, som begått upprepade fylleriföreseelser, föreslogs i 11 § av förslaget till lag om verkställighet av bötesstraff skyldighet för åklagare att, innan talan om förvandling av böter för fylleri eller för fylleri jämte annat brott anhängiggjordes mot bötfälld, som under de två senast förflutna åren blivit tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, göra anmälan om förhållandet hos vederbörande nykterhetsnämnd. Föreskriften i 11 § av gällande alkoholistlag, att nykterhetsnämnden efter sådan anmälan vore skyldig att verkställa undersökning, föreslogs skola kompletteras med en bestämmelse, att nämnden hade att skyndsamt och senast inom två månader efter det anmälan inkommit lämna åklagaren meddelande om de åtgärder, som vidtagits i anledning av anmälan. Angående åklagarens vidare befattning med ärendet skulle enligt 11 § lagen om verkställighet av bötesstraff gälla, att han skulle föra talan om förvandling, därest nämnden ej inom nyssnämnda tid hos länsstyrelsen gjort ansökan om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt. Talan om förvandling skulle ock föras, om sådan ansökan gjorts men länsstyrelsens beslut icke innefattat förordnande om den bötfälldes intagande å allmän alkoholistanstalt. Om däremot genom lagakraftvunnet beslut sådant förordnande meddelats, skulle frågan om böternas förvandling vara förfallen.

Förslagen antogos av riksdagen. Lag om verkställighet av bötesstraff samt lag angående ändring i vissa delar av alkoholistlagen utfärdades den 9 april 1937 (Sv. förf.-saml. nr 119 och 128). 11 § i förstnämnda lag samt sistnämnda lag skola emellertid i avbidan på ökning av antalet vårdplatser vid de allmänna alkoholistanstalterna icke träda i kraft förrän den dag Konungen förordnar.

Genom *proposition* (nr 242) framlades vidare för 1937 års riksdag *förslag till förordningar angående försäljning av rusdrycker och om införande av nämnda förordning ävensom förordning med vissa föreskrifter i avseende å nykterhetsnämnd*. I propositionen, som anmäldes på finansdepartementets föredragning, omnämndes, att frågan om en mera genomgripande revision av alkoholistlagstiftningen tillsvi vidare ansetts böra bliva föremål för ytterligare överväganden inom socialdepartementet, varför något förslag därutinnan icke komme att framläggas i samband med förslaget till rusdrycksförsäljningsförordning.

Bevillningsutskottet yttrade i betänkande (nr 28) över denna proposition bland annat, att utskottet funne det angeläget, att frågan om lagstiftningsåtgärder för ernående av en förbättrad nykterhetsvård icke måtte undanskjutas utan förslag om möjligt föreläggas nästa års riksdag.

Sedan riksdagen i huvudsak tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, utfärdades förordningar den 18 juni 1937 (Sv. förf.-saml. nr 436—438).

Inom socialdepartementet upprättades under hösten 1937 en »*promemoria angående förslag rörande vissa ändringar i alkoholistlagen*».

I promemorian anfördes, att — i syfte att erhålla effektiv kontroll över att de kommunala nykterhetsorganen fullgjorde vad å dem ankomme be-

träffande nykterhetsvården — inrättande av länsnykterhetsnämnder ifrågasattes i enlighet med de närmare bestämmelser, som föreslagits uti ett i promemorian intaget utkast till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister. Samma utkast innehöll jämväl bestämmelser, som åsyftade att bereda myndigheterna effektiva medel att komma tillrätta med problemet rörande de vagabonderande alkoholisternas behandling.

Denna promemoria blev föremål för ett omfattande remissförfarande.

Det i förevarande proposition framlagda lagförslaget ansluter sig i huvudsak till vad i nämnda promemoria ifrågasatts.

Rörande de ifrågasatta ändringarna i allmänhet har *föredragande departementschefen*, statsrådet Möller, anfört bland annat:

I samband med behandlingen sistlidet år av det genom proposition framlagda förslaget till ny förordning angående försäljning av rusdrycker betonade riksdagen angelägenheten av att frågan om lagstiftningsåtgärder för ernående av en förbättrad nykterhetsvård icke måtte undanskjutas utan förslag om möjligt föreläggas 1938 års riksdag.

På sätt framgår av vad i det föregående anförts, har lagstiftningen på förevarande område efter omfattande förarbeten så sent som år 1931 varit underkastad revision. En ny alkoholistlag antogs nämnda år av statsmakterna. Med hänsyn härtill kan visserligen åtskilligt fog synas föreligga för den åsikten — uttalad bland annat i yttranden över det av rusdryckslagstiftningsrevisionen år 1934 framlagda förslaget till lag om nykterhetsvård, vilken lag avsågs skola ersätta alkoholistlagen — att ändringar i gällande lag icke böra vidtagas, innan lagens verkningar ännu med säkerhet kunna bedömas. I likhet med riksdagen anser jag dock, att frågan om sådana lagstiftningsåtgärder, vilka erfordras för att vinna en förbättrad nykterhetsvård, icke nu får helt undanskjutas. Då emellertid, såsom nyss anförts, gällande lag tillkom så pass nyligen som för sju år sedan, böra enligt min mening ändringar däri för närvarande vidtagas allenast i de fall, då ett verkligt starkt behov gjort sig gällande.

Klagomål, vilka enligt min mening äro befogade, hava anförts över att nykterhetsnämnderna i åtskilliga fall icke på ett tillfredsställande sätt fullgöra dem ålagda skyldigheter med avseende å nykterhetsvården, särskilt i fråga om åtgärder för omhändertagande av svårare alkoholmissbrukare. Flera utvägar hava föreslagits för att åstadkomma förbättringar härutinnan. Av skäl, för vilka jag kommer att närmare redogöra i det följande, har jag bland dessa utvägar stannat för inrättandet av länsnykterhetsnämnder, och jag ämnar därför föreslå de ändringar av och tillägg till alkoholistlagen, vilka betingas därav.

Jämväl i ett annat hänseende har jag funnit oundgängligt att redan nu vidtaga ändringar av gällande lag. En lösning måste nämligen enligt min åsikt utfinnas beträffande spörsmålet hur man skall komma till rätta med de vagabonderande alkoholisterna.

Slutligen har jag ansett mig böra föreslå införandet av författningsbestämmelser rörande samarbete mellan läkare och nykterhetsnämnd, vilket synes mig utgöra ett viktigt om än icke så omfattande led i utvecklingen av en mera effektiv nykterhetsvård.

De i propositionen föreslagna lagändringarna hava i propositionen behandlats i tre huvudgrupper under följande rubriker, nämligen

- I. Frågan om inrättande av länsnykterhetsnämnder;
- II. Frågan om införande av särskilda bestämmelser angående behandling av vagabonderande alkoholister; samt
- III. Frågan om införande av särskilda bestämmelser rörande samarbete mellan läkare och nykterhetsnämnd.

Utskottet har ansett lämpligt att vid sin behandling av de föreliggande spörsmålen använda samma uppställning.

I. Frågan om inrättande av länsnykterhetsnämnder.

Enligt lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister gälla i huvudsak följande bestämmelser om nykterhetsnämnder:

Nykterhetsnämnden är det allmännas organ för utövande av den individuella nykterhetsvårdande verksamheten. Denna kommunala institution tillkom genom 1913 års alkoholistlag. I varje kommun skall finnas ett kommunalt organ för alkoholistvården, antingen en för detta ändamål särskilt utsedd nykterhetsnämnd eller ock kommunens fattigvårdsstyrelse, vilken i sådant fall har samma befogenheter och åligganden, som tillkomma dylik nämnd. Det åligger nykterhetsnämnd att vidtaga åtgärder för att återföra alkoholmissbrukare till ett nyktert och ordentligt liv. Dess befogenhet härutinnan är emellertid begränsad därigenom, att lagen icke gjorts tillämplig å vilken otvetydig alkoholmissbrukare som helst utan är inskränkt till vissa i lagens 1 § noggrant angivna kategorier av sådana, vilka gjort sig skyldiga till ett mera framskridet missbruk. — Oaktat att nämndens kompetensområde på angivet sätt är inskränkt, skall nämnden i första hand anlita hjälpåtgärder. Den längst gående av dessa hjälpåtgärder består däri, att nämnden ställer vederbörande under en på särskilt sätt anordnad övervakning. Om rättelse ej vinnes på detta sätt, må nämnden hos länsstyrelsen påkalla förordnande, att alkoholmissbrukaren må intagas å allmän alkoholistanstalt. I fråga om alkoholist, som är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv — s. k. farlig alkoholist — äger jämväl polismyndighet befogenhet att taga initiativ till interneringsåtgärd. I övriga fall däremot kan ingripande enligt lagen i allmänhet icke vidtagas av annan än nykterhetsnämnden. Med undantag för vissa särskilda fall skall anstaltsvård bekostas av den, som ansökt om intagande å anstalten, med regressrätt dock mot den vårdade. — Enligt 64 § i den ännu (intill den 1 oktober 1938) gällande 1917 års förordning angående försäljning av rusdrycker har nykterhetsnämnden vidare att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen. Bestämmelser härom återfinnas, med giltighetstid från och med den 1 oktober 1938, i den förut omnämnda förordningen den 18 juni 1937 med vissa föreskrifter i avseende å nykterhetsnämnd. — Nämnden har också erhållit befogenheter i olika hänseenden genom stadganden i motorfordonsförordningen samt förordningarna angående försäljning av pilsnerdricka, angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker, angående handel med skattefri sprit och angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.

Enligt uppgift i propositionen (sid. 30 och 31) fanns vid årsskiftet 1936/1937 särskild nykterhetsnämnd i 107 städer och 976 landskommuner. I 9 städer och 1,436 landskommuner tjänstgjorde fattigvårdsstyrelsen som nykterhetsnämnd.

Under senare tid hava vidtagits åtskilliga åtgärder för att effektivisera nykterhetsnämndernas verksamhet. Härutinnan må erinras, att nämnderna bildat frivilliga sammanslutningar ävensom ett riksförbund. Avsikten har varit att bereda nämndernas ledamöter tillfälle till sammankomster för utbytande av erfarenheter i olika avseenden samt att utöva upplysningsverksamhet bland allmänheten rörande nämndernas verksamhet och uppgifter.

Vidare må nämnas, att även från statsmakternas sida åtgärder vidtagits för att bereda nykterhetsnämnderna förbättrade möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Alltsedan år 1921 lämnar staten nykterhetsnämnderna ekonomiskt stöd i icke ringa omfattning. Staten har vidare övertagit åtskilliga av de kostnader, som äro förbundna med alkoholisters anstaltsvistelse, beträffande vissa kategorier till och med hela kostnaden.

I inledningen har omnämnts, att *rusdryckslagstiftningsrevisionen* i sitt år 1934 avgivna betänkande framlagt förslag till lag om nykterhetsvård, avsedd att ersätta gällande alkoholistlag. Enligt sistnämnda lagförslag skulle i varje län inrättas en de kommunala nykterhetsnämnderna överordnad nämnd, länsnykterhetsnämnden.

En redogörelse för revisionens förslag rörande länsnykterhetsnämnderna har lämnats å sid. 21 i propositionen.

I *departementspromemorians lagutkast* angående ändringar i alkoholistlagen infördes, såvitt angår frågan om länsnykterhetsnämnderna, stadganden i huvudsak överensstämmande med dem, som rusdryckslagstiftningsrevisionen föreslagit.

En redogörelse för de *yttranden*, som avgivits över departementspromemorian i nu ifrågavarande del, har lämnats å sid. 22—30 i propositionen.

I flertalet av de avstyrkande yttrandena vitsordades, att de brister i nykterhetsvården förefunnes, vilka rusdryckslagstiftningsrevisionen framhållit. Åtgärder borde vidtagas för att avhjälpa dessa brister, men inrättande av länsnykterhetsnämnder vore ej den lämpligaste utvägen. Sålunda anfördes, att dessa nämnders befogenheter skulle utgöra ett hittills okänt intrång i den kommunala självbestämmanderätten, att länsnykterhetsnämndernas brist på personkännedom gjorde deras möjligheter att ingripa i fall, då den lokala nämnden underlåtit att vidtaga åtgärder, illusoriska, att inrättandet av länsnykterhetsnämnder skulle kunna tänkas i många fall leda till liknöjdhet och slappnat intresse hos de kommunala nämnderna, att länsnykterhetsnämndernas ställning i förhållande till de lokala nämnderna kunde innebära risker för kompetenskonflikter, samt att länsnykterhetsnämnden vore en alltför dyrbar organisation, som dock icke erbjöde någon garanti för större effekt i nykterhetsarbetet.

Från flera håll framställdes förslag, att länsammanslutningar av nykterhetsnämnder skulle erhålla länsnykterhetsnämndernas huvudsakliga befogen-

heter eller i varje fall de rådgivande och vägledande eller att man i stället för att inrätta länsnykterhetsnämnder skulle tillsätta nykterhetskonsulenter med socialstyrelsen som chefsmyndighet.

Det i *propositionen* framlagda förslaget beträffande länsnykterhetsnämnderna överensstämmer i huvudsak med det i departementspromemorian framlagda och innebär i huvudsak följande:

För att länsnykterhetsnämnden skall kunna utöva tillsyn över de kommunala nämnderna samt lämna dem vägledning och bistånd, bör den hava en sådan sammansättning, att den förfogar över sakkunskap och auktoritet. Enligt förslaget skall ordföranden utses av socialstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet över nykterhetsnämnderna i riket, en ledamot, som skall vara läkare, utses av samma myndighet efter samråd med medicinalstyrelsen, en ledamot utses av länsstyrelsen och två ledamöter väljas av landstinget. I län, som omfattar två landsting, skall vardera landstinget utse en ledamot samt i län, som omfattar en stad, vilken icke deltagar i landsting, landstinget utse en ledamot och stadsfullmäktige i den staden en ledamot. I län, som omfattar två städer, vilka ej deltaga i landsting, skola, utöver de av socialstyrelsen och länsstyrelsen utsedda ledamöterna, utses tre ledamöter, av vilka landstinget utser en och vardera staden en ledamot. För att länsnykterhetsnämnden skall kunna stå i nära förbindelse med varje kommun inom länet och med den där fungerande kommunala nykterhetsnämnden, skall länsnykterhetsnämnden utse ett ombud i varje kommunal nämnd, vare sig denna är särskilt vald eller utgöres av fattigvårdsstyrelsen. Vid utseende av sådant ombud skall länsnykterhetsnämnden icke vara hänvisad endast till de av kommunen valda ledamöterna utan även kunna välja lämplig person utanför denna krets. Detta ombud äger i sådan egenskap deltaga i den kommunala nykterhetsnämndens överläggningar men ej i besluten. Kommunen skall kunna anförtro uppdraget såsom särskild föredragande för nykterhetsnämndsärenden inom fattigvårdsstyrelse åt länsnykterhetsnämndens ombud, även om denne till äventyrs icke skulle vara av kommunen utsedd ledamot av fattigvårdsstyrelsen. Där länsnykterhetsnämnden finner, att en kommunal nykterhetsnämnd icke bedriver sin verksamhet på nöjaktigt sätt, skall den hava att söka ernå rättelse genom att lämna erforderliga råd och anvisningar. Kommunal nykterhetsnämnd skall hava skyldighet att ställa sig sådana anvisningar till efterrättelse. Om en kommunal nykterhetsnämnd icke handlagt ett ärende på nöjaktigt sätt och rättelse ej vinnes genom åtgärder från länsnykterhetsnämndens sida av nyss angivna slag, skall länsnykterhetsnämnden äga att i den kommunala nämndens ställe vidtaga sådana åtgärder, som i detta fall finnas erforderliga, såsom att föranstalta om viss hjälpåtgärd med avseende å ifrågavarande alkoholmissbrukare, ställa honom under övervakning eller vidtaga åtgärd för intagning å alkoholistanstalt. Har länsnykterhetsnämnden företagit dylikt ingripande i ett individuellt fall i den kommunala nykterhetsnämndens ställe, skall den senare nämnden icke äga taga befattning med ärendet i vidare mån än länsnykterhetsnämnden föreskriver. Staten skall helt åtaga sig kostnaderna för länsnykterhetsnämndernas verksamhet.

I proposition nr 208 till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen bland annat att till länsnykterhetsnämnderna för budgetåret 1938/1939 anvisa ett förslagsanslag av 72,000 kronor, utgörande medelsbehovet för nämnda budgetår vid ett inrättande av länsnykterhetsnämnder från och med

den 1 januari 1939. Kostnaderna för helt budgetår ha beräknats till 144,000 kronor i enlighet med följande uppställning:

Avlöningar.

1. Arvoden:		
a) Årsarvoden	kronor 24,000	
b) Dagarvoden, förslagsvis	» 10,000	kronor 34,000
2. Avlöning av personal		» 50,000
		<hr/> Summa kronor 84,000.

Omkostnader.

1. Reseersättningar, förslagsvis	kronor 30,000
2. Expenser m. m., förslagsvis	» 30,000
	<hr/> Summa kronor 60,000.

Föredragande departementschefen har beträffande frågan om inrättande av länsnykterhetsnämnder anfört:

Mot nykterhetsnämndernas sätt att ombesörja nykterhetsvården hava åtskilliga anmärkningar framställts. Den mest vägande synes vara, att nykterhetsnämnderna i många fall ej ingripa mot alkoholister med de skilda medel, som enligt lagen stå nämnderna till buds, trots att ett ingripande verkligen är av behovet påkallat. Anledningarna härtill äro flera. Särskilt i de fall, då fattigvårdsstyrelserna tjänstgöra såsom nykterhetsnämnder, sakna ledamöterna mången gång större intresse för nykterhetsvårdsarbetet och de besitta ej heller erforderlig kompetens därför. Ofta kunna ledamöterna ej förvärva tillräcklig erfarenhet rörande detta speciella slags arbete, beroende antingen på att sådant arbete förekommer i för ringa omfattning eller på att ledamöterna ej få sitta kvar i nämnderna erforderlig tid. Mången gång — särskilt i mindre kommuner — göra sig personliga relationer alltför starkt gällande med påföljd, att ett i och för sig väl motiverat inskridande mot alkoholmissbrukare uteblir.

På grund av de brister, som vidlåda det nuvarande systemet, har man allmänt kommit till insikt om att åtgärder måste vidtagas för att ernå en bättring. Olika förslag hava framkommit. Enligt en åsikt böra de nuvarande sammanslutningarna av nykterhetsnämnder göras till kontrollorgan, enligt en annan böra nykterhetskonsulenter — särskilda sådana eller ock fattigvårds- och barnavårdskonsulenter med utvidgat uppdrag — anställas. Jämlikt en tredje åsikt böra statsmakterna tillskapa en särskild kontrollorganisation inom länen genom inrättandet av länsnykterhetsnämnder. Även andra förslag hava framlagts på sätt framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen för de yttranden, vilka avgivits över departementspromemorian i förevarande ärende.

Vad förslaget om anlitan av nykterhetsnämndssammanslutningarna såsom kontrollorgan angår, synes däremot med fog kunna göras den invändningen, att kontrollen över de kommunala nykterhetsnämnderna icke kan förväntas med tillräcklig effektivitet bliva utövad av representanter för samma nämnder. Att, såsom i något yttrande föreslagits, statsmyndighet skulle utse ordförande och möjligen ytterligare en ledamot i styrelsen för sådan sammanslutning, synes ej innebära någon förändring av principiell natur.

Nykyterhetskonsulenter skulle givetvis kunna utöva en gagnande, speciellt rådgivande verksamhet men de skulle säkerligen icke få tillräcklig pondus gentemot nykyterhetsnämnderna. För övrigt äro de frågor, som skola tillkomma det kontrollerande organet att behandla, mången gång så svåra och ömtåliga, att en anordning, enligt vilken flera särskilt sakkunniga personer gemensamt taga ställning till desamma, synes vara att föredraga.

För egen del har jag vid överbägande av de olika möjligheter, som stå till buds — på sätt förut framhållits — stannat för inrättande av länsnykyterhetsnämnder, vilka skola stå de kommunala nykyterhetsnämnderna till tjänst med råd och anvisningar i arbetet. De skola därjämte öva tillsyn samt äga rätt att ingripa i fall, då den kommunala nykyterhetsnämnden kan anses hava eftersatt sin skyldighet. Kontakten mellan länsnykyterhetsnämnd och kommunal nämnd skall i första hand uppehållas genom ombud, som länsnykyterhetsnämnden skall utse, med uppgift att deltaga i den kommunala nykyterhetsnämndens arbete. Högsta kontrollorgan över nykyterhetsnämnderna i riket skall socialstyrelsen vara.

Mot förslaget att inrätta länsnykyterhetsnämnder, vilket i åtskilliga yttranden över departementspromemorian tillstyrkts eller lämnats utan erinran, hava i ett flertal andra yttranden erinringar blivit framställda. Det har mot den sålunda föreslagna kontrollen invänts, att den skulle utgöra ett alltför starkt ingrepp i kommunernas självbestämmanderätt. Med hänsyn till det tämligen enstämmigt vitsordade behovet av kontrollåtgärder gentemot de nuvarande nykyterhetsnämnderna synes emellertid nyssnämnda invändning icke böra tillmätas avgörande betydelse. Brist på personkänedom skulle enligt flera yttranden göra länsnykyterhetsnämndernas möjligheter att ingripa illusoriska. Genom bestämmelsen att länsnykyterhetsnämnden skall utse ett ombud i varje kommunal nykyterhetsnämnd torde emellertid erhållas den nära kontakt med nykyterhetsvårdsarbetet i orterna, vilken borgar för att länsnykyterhetsnämnderna ingalunda komma att stå främmande för vad som där tilldrager sig. Påståendet att inrättandet av länsnykyterhetsnämnder i många fall skulle leda till liknöjdhet och slappnat intresse hos de kommunala nämnderna torde icke vara hållbart. I den mån länsnykyterhetsnämnderna härutinnan komma att hava betydelse, synes denna i allmänhet snarare bliva den motsatta. Har den kommunala nämnden intresse för nykyterhetsvårdsarbetet, torde den komma att göra allt för att undvika, att anledning till ingripande från länsnykyterhetsnämndens sida skall uppstå. Om i något fall tillräckligt sådant intresse hos den kommunala nämnden ej förefinnes, framträder ju behovet av kontrollerande organ med särskild styrka. De risker för kompetenskonflikter, som i några yttranden framhållits, synas icke vara av någon betydelse. Man torde hava anledning att räkna med att nämnderna i det gemensamma arbetet för förbättrad nykyterhetsvård skola visa varandra sådan hänsyn, att konflikter i praktiken komma att förebyggas. Slutligen hava invändningar mot inrättandet av länsnykyterhetsnämnder framställts på den grund, att den föreslagna organisationen skulle bliva alltför dyrbar. Att den av mig förordade utvägen blir i viss mån dyrare än anlitaandet av nykyterhetsnämndernas sammanslutningar eller nykyterhetskonsulenter för den kontrollerande verksamheten kan ej bestridas. Jag hyser emellertid den uppfattningen, att man måste anlita den utväg, som kan förväntas leda till avsett resultat, framför sådana utvägar, vilka icke kunna beräknas göra detta, även om förstnämnda utväg skulle ställa sig ekonomiskt ofördelaktigare än de övriga.

Motionerna.

I *motionen I: 298* har yrkats avslag å propositionen i dess helhet.

I *motionerna II: 398 och II: 435* har yrkats avslag å propositionen såvitt angår bestämmelserna om nykterhetsnämnd.

I *motionen II: 434* har föreslagits viss komplettering av 4 § i Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt 4 § i gällande lag skall särskild kommunal nykterhetsnämnd hava det antal ledamöter, som med hänsyn till folkmängden och andra förhållanden erfordras, dock å landet minst tre och i stad minst fem. Av ledamöterna skall minst en vara kvinna, och läkare, om sådan är bosatt inom kommunen, bör vara ledamot av nämnden. Beträffande bland annat valbarhet skall vad i fattigvårdslagen finnes stadgat rörande fattigvårdsstyrelse äga motsvarande tillämpning. I föreliggande proposition föreslås ej ändring härutinnan. I 12 § fattigvårdslagen stadgas bland annat, att ledamöter i fattigvårdsstyrelsen skola utses bland inom fattigvårdssamhället bosatta svenska män och kvinnor, som fyllt 25 år, samt att vissa personer på grund av sin tjänsteställning icke få väljas till ledamöter.

I *motionen II: 434* hemställles, att riksdagen måtte besluta sådana valbarhetsvillkor för ledamöter för den kommunala nykterhetsvården, att endast personer med kompetens och fallenhet för nykterhetsvård böra ifrågakomma. I *motionen* framhålles, att med hänsyn till nykterhetsnämndernas grannliga och viktiga arbete sådant valbarhetsvillkor bör ställas såväl i fråga om ledamöterna i nykterhetsnämnden som beträffande den ledamot, som — i de fall då fattigvårdsstyrelse utgör nykterhetsnämnd — är föredragande ledamot i ärenden, som röra nykterhetsvården.

I *motionen II: 436* har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till Kungl. Maj:ts förslag om länsnykterhetsnämndernas sammansättning, att de av landstingen valda ledamöterna böra väljas bland personer, som genom ledamotskap i kommunal nykterhetsnämnd vunnit erfarenhet i dessas arbete.

Till närmare belysning av det i *motionen II: 436* behandlade spørsmålet vill utskottet lämna en kortfattad redogörelse.

I 9 § i Kungl. Maj:ts förslag ha lämnats vissa bestämmelser om länsnykterhetsnämndens sammansättning, till vilka utskottet får hänvisa.

Rusdryckslagstiftningsrevisionen hade föreslagit, att de av landstinget valda ledamöterna skulle utses bland ledamöterna i länets kommunala nykterhetsnämnder.

I *departementspromemorian* föreslogs, att den krets av personer, bland vilka landsting och stadsfullmäktige skulle utse ledamöter i länsnykterhetsnämnden, skulle utsträckas till att omfatta även förutvarande ledamöter i länets kommunala nykterhetsnämnder.

Förevarande paragraf berördes i åtskilliga *yttranden* över departements-

promemorian. Beträffande ledamotskvalifikationerna anförde nykterhetsnämnden i Falköping och Skaraborgs läns nykterhetsnämnders centralorganisation, att de av landsting och stadsfullmäktige utsedda ledamöterna borde vara aktiva, ej förutvarande, ledamöter av kommunal nykterhetsnämnd. Landstingsförbundet förklarade däremot, att — med tanke på de kontrolluppgifter, som skulle tillkomma länsnykterhetsnämnden — det vore olämpligt att däri insätta ledamöter i de kommunala nykterhetsnämnderna. Mot att förutvarande ledamöter i sådana nämnder valdes kunde däremot ingen erinran göras, men valrätten syntes ej böra begränsas till denna kategori. Sistnämnda uppfattning hystes även av Värmlands och Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott.

Föredragande departementschefen förklarade sig för sin del anse, att i lagen icke borde göras någon inskränkning till vissa grupper av personer, inom vilka landsting och städer utanför landsting skulle hava att välja ledamöter.

Utskottet vill i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del erinra om ett vid 1937 års riksdag framfört spørsmål.

Vid nämnda riksdag väcktes inom riksdagen en motion I:11, vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande överflyttning å staten av hela eller huvudparten av kommunernas nuvarande kostnad för fattigvård åt å alkoholistanstalt internerads familj, därvid samtidigt borde övervägas, huruvida samhällets hjälp till sådan familj lämpligen kunde lämnas i annan form än fattigvård och i varje fall utan återbetalningsskyldighet.

Statsutskottet erinrade i anledning av motionen i sitt utlåtande nr 5 (sid. 23), att frågan om fördelningen å stat, landsting och kommun av det allmännas utgifter för bland annat fattigvård vore föremål för utredning genom särskilda sakkunniga. Departementschefen hade även i annat sammanhang tillkännagivit sin avsikt att inom den närmaste framtiden föranstalta om utredning angående ändrad fattigvårdslagstiftning och vissa därmed sammanhängande spørsmål. Utskottet förutsatte, att de i motionen anförda synpunkterna skulle därvid vederbörligen prövas. Utskottet hemställde, att motionen finge anses besvarad genom vad utskottet sålunda anført, vilken hemställan bifölls av riksdagen.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 17 december 1937 har chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 utsett en kommitté med uppdrag att verkställa en översyn av socialvården. I direktiven framhållas såsom huvuduppgifter, bland annat, revision av fattigvårdslagen och omprövning av frågan om socialvårdsutgifternas fördelning mellan stat och kommun. Enligt direktiven bör frågan om återbetalningsskyldighet för åtnjuten fattigvård upptagas till övervägande.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet, att övervägande skäl tala för inrättandet av de i propositionen föreslagna länsnykterhetsnämnderna, vilka enligt utskottets mening synas väl ägnade att befordra ökad effektivitet i nykterhetsvårdsarbetet. Utskottet har följaktligen icke

Utskottet.

kunnat tillstyrka de i motionerna I: 298, II: 398 och II: 435 framförda yrkandena om avslag å propositionen i ifrågavarande del. Utskottet vill framhålla vikten av att tillräckliga medel beviljas för länsnykterhetsnämndernas verksamhet, så att dessa nämnder redan från början bliva i stånd att på ett tillfredsställande sätt handhava de kvalificerade arbetsuppgifter, som enligt lagförslaget skulle anförtros dem.

Den i motionen II: 436 framförda hemställan om sådant tillägg till Kungl. Maj:ts förslag, att de av landstingen utsedda ledamöterna i länsnykterhetsnämnderna skola väljas bland personer, vilka genom ledamotskap i kommunal nykterhetsnämnd vunnit erfarenhet i dessas arbete, har, såsom framgår av utskottets redogörelse, varit föremål för uppmärksamhet vid förberedandet av den nya lagstiftningen. Enligt utskottet mening är det av stor vikt, att länsnykterhetsnämnderna erhålla en sådan sammansättning, att de förfoga över sakkunskap och besitta auktoritet. Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning, att i lagen icke bör göras någon inskränkning till vissa grupper av personer, inom vilka landsting och städer utanför landsting skola hava att välja ledamöter. Det är sålunda landsting och dylika städer obetaget att, därest de så finna lämpligt, till ledamöter av länsnykterhetsnämnderna utse ledamöter eller förutvarande ledamöter i länets kommunala nykterhetsnämnder.

I motionen II: 434 har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådana valbarhetsvillkor för ledamöter för den kommunala nykterhetsvården, att endast personer med kompetens och fallenhet för nykterhetsvård böra ifrågakomma. Utskottet behjärtar i hög grad de syften, som föranlett denna motion. Enligt utskottets mening måste det anses ligga i kommunernas intresse, att endast lämpliga personer anförtros ifrågavarande uppdrag. Utskottet håller för sannolikt, att den omständigheten, att de kommunala nykterhetsnämnderna skola bliva föremål för en ingående och fortlöpande kontroll från länsnykterhetsnämndernas sida, kommer att föranleda kommunerna att ägna ökad uppmärksamhet åt valet av ledamöter för den kommunala nykterhetsvården. Enligt utskottets uppfattning skulle föga vara att vinna genom att i lagen inskriva det i motionen ifrågasatta kompetensvillkoret. Utskottet har därför icke ansett sig böra biträda motionärernas förslag.

Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till anmärkning mot den närmare utformningen av Kungl. Maj:ts förslag i nu ifrågavarande del.

Utskottet har i detta sammanhang beaktat ett spörsmål av ömtålig och invecklad beskaffenhet. Det torde stundom inträffa, att en nykterhetsnämnd drager sig för att påkalla internering av en alkoholist med hänsyn till att kommunen efter interneringen kommer att åsamkas kostnader för fattigvård åt den internerades familj. Den gällande understödsordningen kan sålunda lägga hinder i vägen för en effektiv nykterhetsvårdande verksamhet och sålunda motverka syftet med alkoholistlagstiftningen. Såsom framgår av utskottets redogörelse var detta spörsmål föremål för uppmärksamhet vid 1937 års riksdag i anledning av en i ämnet väckt motion. Enligt utskottets mening tala starka skäl för att staten svarar för åtminstone en del av det understöd, som utgivits åt en internerads familj. Det torde för övrigt kunna ifrågasättas,

om dylikt understöd bör utgå i form av fattigvård och vara förenat med återbetalningsskyldighet. Utskottet vill för sin del icke taga närmare ställning till ifrågavarande spörsmål, vilket kräver ett ingående övervägande. Såsom utskottet ovan erinrat har åt en i början av innevarande år tillsatt kommitté uppdragits att verkställa en översyn av socialvården. I direktiven för kommitténs arbete ha såsom huvuduppgifter angivits bland annat revision av fattigvårdslagen och omprövning av frågan om socialvårdsutgifternas fördelning mellan stat och kommun. Utskottet förutsätter, att det ovan berörda spörsmålet om understöd åt internerads familj av socialvårdsutredningen ägnas all den uppmärksamhet ur olika synpunkter, som detta spörsmål otvivelaktigt förtjänar. Utskottet har under sådana förhållanden icke funnit det erforderligt att föreslå någon framställning till Kungl. Maj:t i detta ämne.

II. Frågan om införande av särskilda bestämmelser angående behandling av vagabonderande alkoholister.

I *gällande alkoholistlag* finnas inga särbestämmelser rörande behandlingen av vagabonderande alkoholister.

Lagens tillämpningsområde har avgränsats på sätt framgår av 1 §, vilken är av följande lydelse:

Är någon hemfallen åt alkoholmissbruk och finnes han i följd därav

1. vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller
2. utsätta någon, som han jämlikt stadgande i lag är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brista i sina plikter mot sådan person, eller

3. ligga det allmänna, sin familj eller annan till last, eller

4. vara ur stånd att taga vård om sig själv, eller

5. föra ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt,
då skola i enlighet med vad nedan är stadgat åtgärder vidtagas för hans återförande till ett nyktert och ordentligt liv.

Lag samma vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri.

Till belysning av lagens tillämpningsområde vill utskottet lämna följande uppgifter.

Enligt lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister hade nykterhetsnämnden att under de i lagen angivna förutsättningarna ingripa mot den som vore »hemfallen åt dryckenskap».

Under förarbetena till 1931 års lagstiftning riktades från åtskilliga håll anmärkningar mot detta uttryck i lagen, vilket ansågs väl snävt begränsa lagens tillämpningsområde. Sålunda framhöll bland andra socialstyrelsen, att ordet »dryckenskap» vore för starkt och lede såsom lagterm av oklarhet. Styrelsen föreslog i stället uttrycket »hemfallen åt alkoholmissbruk», varav med erforderlig tydlighet ansågs framgå, att lagen icke åsyftade rent tillfälliga förvillelser utan ett vanemässigt eller eljest för individens livsföring karakteristiskt alkoholmissbruk.

I proposition nr 164 till 1931 års riksdag med förslag till lag om behandling

av alkoholister yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Sam Larsson, om lagens tillämpningsområde bland annat:

I ett avseende skall jag — — — beröra frågan om lagens tillämpningsområde, nämligen såvitt angår den allmänna förutsättningen för vidtagande av åtgärder enligt lagen, hemfallenhet åt dryckenskap. Såsom den lämnade redogörelsen för yttrandena utvisar, har nämnda fråga upptagits till behandling av flera myndigheter och andra, som yttrat sig. I dessa yttranden har hävdats vikten av att ingripande sker på ett tidigt stadium, då utsikterna för ett tillrättaförande äro större. Otivelaktigt förtjänar den anförda synpunkten särskilt beaktande. Å andra sidan får ej förbises, att lagstiftningen bör vara så anordnad, att den ej lämnar tillfälle till trakasseri eller ingripande i otid. Misstag i sådant avseende från deras sida, som hava att tillämpa lagen, skulle för avsevärd tid framåt kunna bringa alkoholistvården överhuvud i vanrykte. Och därmed kunde åstadkommas större skada än den, som skulle föranledas av att ingripande komme att ske på en tidpunkt, som med hänsyn till möjligheten av rättelse måhända icke vore den mest önskvärda.

De sålunda anförda synpunkterna mana till särskild varsamhet vid en rubbning av den gällande allmänna förutsättningen för vidtagande av åtgärder enligt lagen. — — — Däremot har jag till vinnande i viss om ock begränsad omfattning av syftet med här behandlade yrkanden ansett mig kunna utbyta ordet »dryckenskap» i 1 § mot »alkoholmissbruk». Förslag om ett dylikt utbyte har — — — framställts av socialstyrelsen. Därmed lär vinna, att ingripande kan ske på ett något tidigare stadium än vad för närvarande är fallet. Anmärkas må, att uttrycket »hemfallen år dryckenskap» på sina håll torde hava tolkats så, att ingripande ej är medgivet mot andra än dem, som förete ett synnerligen långt framskridet alkoholmissbruk. Det nu ifrågasatta uttrycket »hemfallen åt alkoholmissbruk» synes mindre ägnat att framkalla en sådan uppfattning.

Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

I förevarande sammanhang må erinras om vissa bestämmelser i gällande lag den 12 juni 1885 *angående lösdrivares behandling*. Den, som sysslolös stryker omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle, må, där ej omständigheterna ådagalägga, att han söker arbete, behandlas såsom lösdrivare. Till enahanda behandling är också den förfallen, vilken eljest, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ~~al~~ligen försörja sig och tillika för ett sådant levnadssätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. Personer under 21 år få ej behandlas såsom lösdrivare.

Den, som beträdes med lösdriveri, kan i första hand meddelas varning. Har någon, innan två år förflutit sedan honom meddelad varning blivit kungjord, beträts med lösdriveri, kan länsstyrelsen döma honom till tvångsarbete i allmän tvångsarbetsanstalt. Den, som undergått tvångsarbete och inom två år efter frigivandet beträdes med lösdriveri, kan utan vidare varning ådömas tvångsarbete.

I anslutning härtill må omnämnas, att chefen för justitiedepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts den 11 juni 1937 givna bemyndigande utsett en *kommitté* om nio personer för att verkställa utredning och framlägga förslag angående den straffrättsliga behandlingen av förbrytare, vilkas kriminalitet

sammanhänger med ett lättjefullt och oordnat levnadssätt hos den brottslige, ävensom angående en revision av gällande lag om lösdriveri. Kommittén har utarbetat preliminära lagutkast i ämnet med motiv, vilka intagits i »promemoria jämte lagutkast angående åtgärder beträffande lättjefulla brottslingar, lösdrivare samt vissa andra arbetsskygga». Särbestämmelser rörande behandling av enbart vagabonderande alkoholister finnas icke föreslagna. Lagutkastet erbjuder icke någon möjlighet att tvångsvis intaga lösdrivare, som samtidigt är alkoholist, å alkoholistanstalt. I motiven till utkastet till lösdrivarlag är frågan om behandling av kringstrykande lösdrivare, vilka samtidigt äro alkoholister, icke närmare berörd.

Det i *rusdryckslagstiftningsrevisionens betänkande av år 1934* intagna förslaget till lag om nykterhetsvård innehöll icke heller särskilda bestämmelser rörande vagabonderande alkoholister.

I åtskilliga yttranden över revisionens betänkande restes däremot krav på införandet av sådana särbestämmelser.

I den inom socialdepartementet år 1937 upprättade *departementspromemorian* upptogs frågan om behandling av vagabonderande alkoholister, och i det vid promemorian fogade utkastet till lag om ändring i vissa delar av alkoholistlagen infördes särskilda bestämmelser härom.

En redogörelse för de yttranden, som avgivits över denna promemoria, har lämnats å sid. 59—63 i propositionen.

De i *propositionen* föreslagna lagändringarna beträffande behandlingen av vagabonderande alkoholister gå ut på att göra åt alkoholmissbruk hemfallna, som föra ett kringflackande liv, jämställda med de farliga alkoholisterna *dels* i fråga om rätt för nykterhetsnämnd ävensom polismyndighet att ingripa med omedelbar ansökning om förordnande rörande intagande å alkoholistanstalt (17 § första stycket), *dels* angående möjlighet till provisoriskt omhändertagande av polismyndighet (17 § andra stycket) och länsstyrelse (20 §), *dels* rörande skyldighet för länsstyrelse att föranstalta om verkställighet av interneringsbeslut (29 §), *dels* ock i fråga om rätt för polismyndighet att göra ansökning om förordnande om återintagande å alkoholistanstalt av en därifrån utskrivna person, som undandrager sig övervakning eller eljest bryter mot meddelade föreskrifter (48 §). Statsverket skall bestrida kostnad för vård, som meddelas den, vilken på grund av slutligt beslut intagits å allmän alkoholistanstalt, där beslutet grundas därpå, att den intagne fört ett kringflackande liv (52 §).

Föredragande departementschefen anför bland annat rörande de vagabonderande alkoholisterna:

Då de vagabonderande alkoholisterna enligt samstämmiga uttalanden från skilda håll utgöra ett samhällsont av verkligt svår beskaffenhet, har jag trots de erinringar, som i vissa hänseenden kunna framställas mot en ändrad laglig reglering på förevarande område, ansett mig böra föreslå vissa särskilda lagstadganden beträffande behandlingen av denna kategori.

Det i departementspromemorian intagna förslaget angående ändring av alkoholistlagens tillämplighetsområde i fråga om alkoholister, som föra ett kringflackande liv, kan, åtminstone formellt sett, synas innefatta en avsevärd utvidgning av nämnda område. Huvudförutsättningen för lagens tillämplighet å sådan alkoholist skall visserligen vara densamma som för andra, eller att han är hemfallen åt alkoholmissbruk, men därutöver skall allenast erfordras, att han för ett kringflackande liv. För andra fall åter är förutsättning för lagens tillämplighet, antingen att alkoholisten uppfyller något av de i 1 § första stycket under 1—5 uppräknade särskilda kraven eller att han under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömts till ansvar för fylleri. I några yttranden har också en utvidgning av tillämplighetsområdet i nu angiven ordning ansetts varken rimlig eller behöflig. Jag har emellertid härutinnan en motsatt upfattning. Det torde nämligen förhålla sig så, vilket jämväl i nyss omnämda yttranden vitsordats, att åt alkoholmissbruk hemfallna personer, som föra ett kringflackande liv, i det stora flertalet fall faktiskt skulle kunna hänföras under gällande lag enligt någon av de i dess 1 § meddelade bestämmelserna — oftast väl den, som rör visst antal fall av ädömt fylleristraf — därest möjlighet föreläge att, medan alkoholisten ännu befinner sig inom räckhåll, leda förhandenvaron av sådant förhållande i bevis. Just på grund av kringflackandet torde emellertid en sådan möjlighet i ett stort antal fall icke stå nykterhetsnämnderna till buds. När undersökningar hunnit verkställas, har alkoholisten försvunnit från orten. — — — Därest en anordning sådan som den i det föregående ifrågasatta genomföres, kommer det givetvis i vissa fall att inträffa, att en person, som icke skulle falla under alkoholistlagen, om han hölle sig stilla å en och samma plats, faller därunder på grund därav, att han flackar omkring. Vid jämförelse mellan de nackdelar, som den föreslagna anordningen sålunda kan medföra, och fördelarna av densamma synas mig de senare vara så påtagliga, att jag icke tvekar i valet. Jag anser mig därvid böra understryka, att det kravet under alla förhållanden upprätthålles, att vederbörande person skall vara hemfallen åt alkoholmissbruk.

Med den formulering, som förslaget i departementspromemorian erhållit, skulle, såsom i flera yttranden anmärkts, under den nya lagbestämmelsen komma att falla även andra kringflackande personer än sådana, vilka samtidigt kunna betecknas såsom lösdrivare. Anledning synes dock icke föreligga att formellt inskränka bestämmelsens tillämplighet till lösdrivare. Man torde emellertid kunna utgå ifrån att de personer, å vilka det nya lagbudet i praktiken kommer att tillämpas, i så gott som alla fall tillhöra lösdrivarnas kategori. Uttrycket »för ett kringflackande liv» måste för övrigt anses giva anvisning å en livsföring, som i varje fall står lösdrivarens nära. Att därutöver i enstaka fall, t. ex. i fråga om vissa agenter, cirkusartister och dylikt — då hemfallenhet åt alkoholmissbruk föreligger och ett kringflackande liv föres — ett omhändertagande enligt den föreslagna lagbestämmelsen kan äga rum, anser jag icke vara en olägenhet ur nykterhetssynpunkt. Någon anledning att antaga, att nykterhetsnämnder i illojalt syfte skulle begagna en bestämmelse, som medger en sådan anordning, anser jag icke förefinnas. I föreliggande liksom i andra fall, då lag eller författning skall tolkas och tillämpas, måste man förutsätta samvetsgrannhet och saklig behandling från samhällsorganens sida.

Såsom i det föregående anförts, har i flera yttranden över departementspromemorian framhållits, att bestämmelser rörande de vagabonderande alkoholisterna böra intagas i lösdrivarlagen eller att i varje fall resultatet av pågående sakkunnigarbete rörande revision av gällande lag på nämnda område bör avvaktas, innan sådana bestämmelser i annan ordning utfärdas. För egen del anser jag, att det omhändertagande, som ur såväl samhällets som den enskilde individens synpunkt är det för lösdrivaren-alkoholisten lämpligaste,

är intagande å alkoholistanstalt. I detta sammanhang må erinras därom, att i det utkast till lösdrivarlag, som nyligen utarbetats av den för omarbetning av gällande lag tillsatta kommittén, särbestämmelser icke föreslagits rörande behandling av lösdrivare, som samtidigt äro alkoholister. För övrigt torde uppmärksammas, att de nu ifrågasatta bestämmelserna kunna avse även andra personer än lösdrivare.

I *motionen I: 298* har yrkats avslag å propositionen jämväl i nu förevarande del.

Utskottet har i detta sammanhang uppmärksammat ett uttalande av socialstyrelsen i yttrande över en vid denna riksdag väckt motion, II: 208, vilken för behandling tilldelats första lagutskottet. Socialstyrelsen har i sitt berörda yttrande framhållit, att det från alkoholistvårdens synpunkt måste bestämt hävdas, att det för utövningen av den befogethet, som lagstiftaren genom stadgandet i 16 § alkoholistlagen (17 § i Kungl. Maj:ts förslag) lämnat polismyndighet att vid överhängande fara för annans personliga integritet ofördröjligen omhändertaga en farlig alkoholist, icke rimligen borde krävas, att polismyndigheten förfogade över fullständig bevisning om vederbörandes hemfallenhet å alkoholmissbruk, utan kunna vara tillfyllest, att vederbörande funnes vara berusad och i detta tillstånd hade utsatt anmälarer eller annan för misshandel. För den händelse lagrummet enligt sin lydelse dock måste tolkas på det förra sättet, vore det enligt styrelsens mening önskvärt, att en omformulering komme till stånd i antydd riktning.

Enligt utskottets mening tala starka skäl för en skärpning av alkoholistlagen i fråga om de vagabonderande alkoholisterna. Utskottet kan ansluta sig till vad föredragande departementschefen i förevarande hänseende anført. Emot den närmare utformningen av Kungl. Maj:ts förslag i denna del har utskottet intet att erinra. Utskottet får följaktligen avstyrka motionen I: 298 i nu ifrågavarande hänseende.

Utskottet.

Enligt 16 § andra stycket i gällande alkoholistlag har polismyndighet tillerkänts rätt att ofördröjligen omhändertaga den som är hemfallen å alkoholmissbruk, då denne är så farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, att åtgärd, som ankommer på länsstyrelsen, ej utan våda kan avvaktas. Denna bestämmelse har upptagits i 17 § andra stycket i Kungl. Maj:ts förslag, varvid med överhängande fara för säkerhet och liv jämställts vissa andra omständigheter. I fråga om tolkningen av förevarande stadganden vill utskottet på förekommen anledning framhålla, att det enligt utskottets mening icke torde böra uppställas såsom en förutsättning för polismyndighetens rätt att ingripa, att polismyndigheten förfogar över fullständig bevisning om vederbörandes hemfallenhet å alkoholmissbruk, men att det bör förefinnas skälig anledning antaga, att så är förhållandet. En vidgad rätt för polismyndighet att inskrida skulle gå utöver lagstiftningens nuvarande ram. Utskottet, som icke funnit anledning föreslå utsträckning av lagens tillämpningsområde utöver vad i propositionen ifrågasatts, anser sig icke böra i förevarande sammanhang ingå på frågan om polis- och åklagaremyndigheters rätt och plikt att med stöd av

annan lagstiftning eller allmänna rättsregler ingripa mot berusade personer, vilka äro farliga för annans säkerhet.

III. Frågan om införande av särskilda bestämmelser rörande samarbete mellan läkare och nykterhetsnämnd.

Gällande alkoholistlag innehåller i 10 § den bestämmelsen, att det åligger polis- och åklagarmyndighet att, när den erhållit kännedom om förhållande, som bör föranleda nykterhetsnämndens ingripande, ofördröjligen göra anmälan därom hos nämnden. Det må härvid även omnämnas, att lagens 60 § innefattar en allmän anvisning för myndigheter, som handlägga ärenden enligt lagen, att de, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, böra samarbeta med, bland andra, nykterhetsnämnder.

En redogörelse för vad som under förarbetena till gällande alkoholistlag förekommit rörande anmälningsplikts omfattning har lämnats å sid. 71 i propositionen, till vilken utskottet i denna del får hänvisa.

Bestämmelser om anmälningsplikt rörande sociala missförhållanden finnas i flera *gällande författningar*.

Sålunda föreskrives i 23 § fjärde stycket lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, att polisman, kronobetjänt, läkare eller barnmorska, som finner någon vara i sådan belägenhet, att fattigvårdsstyrelsens ingripande är av nöden, därom bör göra anmälan hos styrelsen.

Enligt 17 § andra stycket barnavårdslagen den 6 juni 1924 hava kommunal myndighet, befattningshavare i statens, landstingets eller kommunens tjänst så ock i dylik tjänst ej anställd läkare eller barnmorska att, då de i sin verksamhet erhållit kännedom om förhållanden, som böra föranleda barnavårdsnämndens ingripande, ofördröjligen göra anmälan därom.

Läkares nu omförmälda anmälningsplikt har även uttalats i § 59 allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930, vilken paragraf behandlar läkares åligganden i allmänhet. I dess punkt 13 föreskrives, att det åligger varje läkare, vare sig han är i tjänst anställd eller enskilt utövar läkarkonsten, att, då han under sin verksamhet erhåller kännedom om förhållanden, som böra föranleda fattigvårdsstyrelses eller barnavårdsnämnds ingripande, ofördröjligen göra anmälan till sådan styrelse eller nämnd.

I förevarande sammanhang må emellertid erinras om den läkare enligt § 60 läkarinstruktionen åliggande allmänna tystnadsplikten. Där stadgas, att läkare ej må yppa vad honom i denna hans egenskap blivit i förtroende meddelat, ej heller i oträngt mål uppenbara vad han själv funnit angående sjukdom eller dess uppkomst; dock medför denna läkares plikt icke någon inskränkning i hans skyldighet att verkställa förrättning och avgiva utlåtande eller intyg samt därvid förfara enligt gällande författningar och instruktioner.

I *rusdryckslagstiftningsrevisionens förslag till lag om nykterhetsvård* diskuterades icke frågan om utvidgning av anmälningsplikten.

I *departementspromemorian* behandlades spörsmålet om läkares plikt att göra anmälan till nykterhetsnämnd, utan att dock ståndpunkt togs till frågan, huruvida författningsbestämmelse därom skulle införas.

I yttrande över promemorian framhöll bland andra *medicinalstyrelsen*, att tidpunkten syntes vara inne att utvidga den i 10 § alkoholistlagen stadgade anmälningsplikten även till läkare. Denna utvidgning skulle enligt styrelsens mening bäst uppnås genom ändring av läkarinstruktionen.

Föredragande departementschefen har rörande detta spörsmål anført:

Från flera håll har vitsordats, att en åtgärd, ägnad att underlätta tillämpningen i full utsträckning av nuvarande bestämmelser i alkoholistlagen, skulle vara att ålägga läkare anmälningsplikt beträffande fall av alkoholmissbruk av den art, att gällande lag kunde antagas vara tillämplig å alkoholmissbrukaren. Läkaren skulle, då han kommit i beröring med ett sådant fall, vara skyldig att göra anmälan därom till nykterhetsnämnden.

En anmälningsplikt av angivet slag torde komma att göra avsevärd nytta, särskilt med hänsyn till möjligheterna att i anledning av en sådan anmälan i tid kunna vidtaga nykterhetsvårdande åtgärder. På grund härav har jag funnit lämpligt att i samband med de i det föregående föreslagna ändringarna i alkoholistlagen framlägga förslag jämväl rörande införandet i lagen av bestämmelser om dylik anmälningsplikt. För den tvekan, som i tidigare sammanhang kommit till uttryck rörande lämpligheten av sådan skyldighet för läkare, synas mig icke föreligga bärande skäl. Motsvarande bestämmelser gälla redan nu enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna, utan att några olägenheter därav försports. För övrigt må erinras därom, att såväl i alkoholistlagen som i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar bestämmelser meddelats, vilka förhindra, att vad som anmälts för nykterhetsnämnden kommer till obehörigas kännedom.

Bestämmelserna rörande den anmälningsplikt för läkare, varom nu är fråga, torde böra införas i alkoholistlagen. Föreskrifter av samma art på fattigvårdens och barnavårdens områden hava ju meddelats i därför gällande lagstiftning. Lämpligaste platsen synes vara 10 §.

Därest alkoholistlagen ändras på föreslaget sätt, torde jag i annat sammanhang få återkomma till frågan om införande av bestämmelser i ämnet jämväl i läkarinstruktionen. .

I *motionen I: 298* har yrkats avslag å propositionen jämväl i denna del.

I vissa yttranden över den förut omförmälda, till första lagutskottet hänvisade motionen II: 208 har frågan om anmälningsplikt i förhållande till nykterhetsnämnd ägnats uppmärksamhet. Sålunda har i ett av Stockholms stads nykterhetsnämnd åberopat utlåtande framhållits, att det ej torde vara oberättigat, att kommunernas och statens organ ålades ovillkorlig anmälningskyldighet rörande alkoholmissbrukare. Överståthållarämbetet har uttalat, att genom en dylik anmälningsplikt för alla statliga och kommunala myndigheter torde alkoholmissbrukare till större antal och många av dem på ett tidigare stadium komma under nykterhetsnämnds behandling. Göteborgs stads nykterhetsnämnd har ifrågasatt, om icke skyldighet borde föreskrivas för exempelvis läkare och vissa statliga och kommunala befattningshavare att till

nykterhetsnämnderna anmäla sådana fall från deras verksamhetsområden, där skälig anledning att misstänka alkoholmissbruk kunde anses föreligga.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag, att läkare, som erhållit kännedom om förhållande, som bör föranleda den kommunala nykterhetsnämndens ingripande, skall vara skyldig att därom ofördröjligen göra anmälan till nämnden. Utskottet har följaktligen icke ansett sig kunna tillstyrka motionen I: 298 i förevarande del. Ifrågasättande stadgande torde bliva av praktisk betydelse bland annat i det fall, att hustru till en åt alkoholmissbruk hemfallen person blivit misshandlad av mannen och till följd härav nödgats uppsöka läkare.

Utskottet har icke funnit tillräckliga skäl föreligga att ifrågasätta anmälningsplikt i större utsträckning än vad i propositionen föreslagits.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.

Föredragande departementschefen har härom anfört:

Den nu föreslagna lagen synes lämpligen böra träda i kraft vid närmaste årsskifte eller sålunda den 1 januari 1939. Då bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1937 (nr 438) med vissa föreskrifter i avseende å nykterhetsnämnd intagits i alkoholistlagen, torde förordningen samtidigt böra upphävas.

Enär, på sätt förut anförts, val av ledamöter i länsnykterhetsnämnd för den mandatperiod, som börjar den 1 januari 1939, dessförinnan torde böra äga rum, har föreskrift därom intagits i övergångsbestämmelserna.

Med hänsyn till att utrymmet å alkoholistanstalterna ännu icke är tillräckligt, har jag hittills funnit mig förhindrad föreslå någon tidpunkt, då de år 1937 vidtagna ändringarna i alkoholistlagen skola träda i kraft. Då dagen för berörda ikraftträdande är oviss, torde övergångsbestämmelser vara erforderliga i nu förevarande lagförslag i enlighet med vad i departementsutkastet blivit ifrågasatt. Föreslagna ändringar synas icke tarva särskild motivering.

Utskottet.

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t i nu förevarande hänseende föreslagit.

Utskottets hemställan.

På grund av vad sålunda (sid. 19, 25 och 28) anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen; samt
- 2) att motionerna I: 298, II: 398, II: 434, II: 435 och II: 436 måtte anses besvarade genom vad utskottet sålunda hemställt.

Stockholm den 17 maj 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Olof Carlsson, Wistrand, Elon Andersson, Sten, Ekströmer** och *Holstenson**;

från andra kammaren: herrar *Österström*, Hage, Olovson, Pettersson* i Hällbacken, *Hallagård, Thorell* och *Hansson* i Örebro samt fröken *Andersson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Wistrand* och fröken *Andersson*, vilka ansett, att utskottet på de skäl, som finnas anförda i motionen I: 298, bort avstyrka Kungl. Maj:ts proposition i den föreliggande frågan;

2) av herrar *Ekströmer* och *Thorell*.
